

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

Vasaras

PLAUKUMĀ

“Latvijas valsts meži” un mammadaba gaida tevi ciemos!

LĪGO LĪDZI

PRODUCENTS: LATVIJAS VALSTS MEŽI REŽISORS: MAMMADABA GALVENAJĀ LOMĀ: BRIEDIS LĪKRAGS LOMĀS: ZVĒRI, KURI NAKTĪ NEGUĻ,
SKANU INŽENIERIS: NAKTS KLUSUMS ĢATSMU OPERATORS: MĒNESS UN ZVAIGZNES TĒRPU MĀKSLINIECI: MAMMADABA MONTĀŽA: DABAS PLŪDUMS

KATRU DIENU BEZ MAKSAS LATVIJAS VALSTS MEŽOS

mammadaba

LATVIJAS VALSTS MEŽI

WWW.MAMMADABA.LV

DABAS
STEREO

Vasaras plaukumā

*Es gribu būt vasaras vidū,
Kur gurķi un madaras zied,
Kur visi ceļi un takas,
Pretī briedumam iet.*

Ārija Elksne

Mēs varētu turpināt dzejnieces domu un uzskaitīt, kas vēl zied un smaržo mūsu Latvijas vasarā. Un viss būtu jāredz, jāsaļū, jāizbauda. Tādēļ neatlieciet došanos dabā! Mūsu vasara ir tik īsa!

Šovasar daudz darāmā. Vajadzētu basām kājām izbrist Jāņuzāļu pļavas un beidzot atrast to senilgoto papardes ziedu. Gribētos mirkli pasēdēt ziedošā kartupeļu lauka malā, lai uzņemtu sevī necilo ziediņu spēku, ko rada apziņa – mēs esam vajadzīgi.

Derētu pastāvēt zem ziedošas liepas, kad tajā dzied bites, lai saprastu: savs laiks ziedēšanai, savs – medus vākšanai.

Vasaras miers uzziiedina puķes, briedina gurķus un ievāc pirmo liepziedu medu.

Vasaras nemiers aicina izstaigāt vismaz dažas no daudzajām, skaistajām un interesantajām dabas takām, lai vēl reizi apzinātos, cik mūsu Latvija ir skaista.

Mammadaba aicina atpūsties pie dabas, ar apbrīnu vērojot gan pirms seštūkstoš gadiem radušās kāpas un noslēpumainos akmeņu krājumus – kalvas, gan ar maigumu uzlūkot pīpenes un zilos zvaniņus Gārsenē Dienvidusējas krastos.

Gārsene – Sēlijas pērle
2. lpp.

Baltās kāpas
8. lpp.

Mīklainās Kaltenes kalvas
14. lpp.

Gārsene – Sēlijas pērle

2

Atrašanās vieta

Zemgales novads
Sēlija, Jēkabpils rajons

170 km no Rīgas
55 km no Jēkabpils
10 km no Aknīstes

Pašā Lietuvas pierobežā atrodas Gārsene – viena no skaistākajām vietām Sēlijā. Dienvidsusējas upe, kas līkumo pa dziļu senleju, Zuju un Vecmuižas ezers, kurā esot nogrimusi pirmā Gārsenes pils ar visu dimanta gaiļi torņa galā, mazas upītes, dīķi, diži akmeņi un vareni koki padara šo vietu īpaši gleznainu. Bet Gārsenes ļaudis nepaļaujas tikai uz dabas skaistumu vien. Šejienieši ir čakli savu skaisto vietu kopēji. Ne velti konkursā “Sakoptākais Latvijas pagasts” 2006. gadā Gārsene uzvarēja divās nominācijās. Arī Latvijas 100 sakoptāko kultūras pieminekļu skaitā Gārsene ir iekļuvusi, bet Gārsenes pils ir viena no labākajām akcijā “Apcēlo Latvijas pils”. Kopš 1997. gada pie pils plīvo Eiropas kultūras mantojuma karogs. Un viesmīlīgāko sarakstā arī šī vieta iekļauta.

Gārsenes pils

Pagasta rota un lielākais lepnums ir neogotikas stilā celtā Gārsenes pils, kuru mēdz dēvēt par Sēlijas lepnumu.

Gārsenes vēsture cieši saistās ar baronu Boninghauzenu-Budbergu dzimtas vienpadsmit paaudžu saimniekošanu šajā pusē. Šīspuses grāfi rūpējušies par saviem zemniekiem – cēlušies skolas, nespējnieku mājas, uzbūvējuši pagastnamu, baznīcu. Apkārtnes zemnieki to pratuši novērtēt, tādēļ grāfu un viņa jauno, skaisto sievu sagaidīja sešus kilometrus garā godasardzē.

Gārsenes pils ir īpaša. Romantiskām teikām apvīta, noslēpumaina un skaista, kopš 1860. gada tā grezno Sēlijas novadu. No 1939. gada pilī mācās jaunie gārsenieši, bet grezno krāsni un muzeju var apskatīt visi gribētāji, tikai iepriekš jāpiesakās tūrisma informācijas centrā, kas atrodas Gārsenes skolā. Ja būsiet pieteikuši savu apciemojumu, jūs gaida aizraujošs ceļojums ziņošu un asprātīgu gidu pavadībā. Turpat var iegādāties biļetes pastaigu taku apmeklējumam.

Gārsenes pagasts, Jēkabpils rajons, LV-5218, tālruni 29490656, 26367150, 65229643

3

Baznīca un kapliča Ģertrūdei

1907. gadā vecās baznīcas vietā kā veltījumu un pateicības dāvanu savai pāragri mirušajai sievai Ģertrūdei Vorsai barons fon Budbergs uzcēla jaunu, plašāku baznīcu ar krāšņu iekšējo koka apdari. Baznīcā atrodas divi valsts nozīmes kultūras pieminekļi – divas vitrāžas ar baronu ģimenes heraldiku un 1906. gadā uzstādītās E. F. Valkera firmas ērģeles (starp citu, šīs pašas firmas ērģeles priecē arī Rīgas Doma koncertzāles klausītājus).

Ap to laiku tika celta arī baronu dzimtas kapliča, kas devusi vielu daudzām teikām un leģendām.

Gārsenes Zilā dāma

Kad greznā kapliča bija gatava, barons vēl paguva pirmās sievas mirstīgās atliekas pārāpbedīt jaunajā mūža mājā, tad pēkšņi pats nomira. Barona otrā sieva bijusi ļoti greisirdīga un nav gribējusi pieļaut, ka vīrs tiek apglabāts kapličā blakus pirmajai sievai, tādēļ likusi baroneses Vorsas-Budbergas mirstīgās atliekas iznest no viņai veltītajām mūža mājām un apbedīt atpakaļ Gārsenes kapos. Kopš tā laikā baroneses Ģertrūdes dvēsele nevarot rast mieru un iemitinājusies pilī, kur savulaik pavadījusi daudz jauku brīžu. Sākumā par Zilo dāmu dēvētais spoks baidījies barona otro sievu, bet kopš 1940. gada, kad pilī atvērta skola, palaikam parādās arī jaunajiem pils iemītniekiem un ciemiņiem.

Takas un taciņas

Parku ap jaunuzcelto pili ar daudziem īpatnējiem un dziļiem kokiem, alejām, tiltiņiem, dīķiem un soliņiem Budbergi sāka veidot jau 19. gadsimtā. Kopš tiem laikiem saglabājušās vairākas romantiskas atpūtas vietas, kas, izkoptas un sapostas, gaida daudzos mierīgu pastaigu tīkotājus, kuru skaits tuvojas četriem tūkstošiem gadā.

Dienvidsusējas upītes senlejas stāvkrastos izveidotas skaistas tūrisma takas, kurās apskatāmi vairāk nekā 40 unikāli dabas objekti un visi pagasta ievērojamākie arhitektūras un kultūrvēstures pieminekļi.

Gārseniešu jaunā paaudze ar lielu mīlestību izturas pret savu skolu pilī un apkārtnes ainavu. Viņiem un citiem gārseniešiem pienākas pateicība par lieliski sakoptajām takām.

Gārsenes takas vijas gar jautro un dzīvespriecīgo Dienvidsusējas upi, kurai netiek rāms plūdums. Draiski līkumodama, tā izgrauzusies cauri dolomīta slāņiem, veidojot loku lokus – meandrus. Novērtējiet savus spēkus un izvēlieties 3,7 km garo taku – mazo loku vai lielo loku (Zaļā taka), kas triju stundu garumā aizvedīs neaizmirstamā septiņus kilometrus garā ceļojumā. Pa celiņiem jāiet lēni, mierīgi un dziļi elpojot, jo pat gaiss te ir īpaša spirtuma pilns, bet takas malās jāapskata daudz brīnumainu dabas veidojumu, koku un akmeņu.

Takas sākas turpat pie pils. Uz kāpiet Tējas kalniņā, kas bija iecienīta baronu ģimenes atpūtas vieta netālu no Gāršenes ūdensdzirnavām. Blakus uzkalniņam, kurš nu jau apaudzis varenām liepām, tādēļ tiek saukts arī par Liepkalniņu, atradies dīķis ar bruģētu pamatni, kurā barons mēdzis peldēties. Pa veco ošu aleju dodieties tālāk līdz Dainu akmenim, tad tik sekojiet norādēm, un atradīsiet arī Trejmeitiņas, Raganas slotu, Vistas kāju, Altārakmeni un Mīlestības saliņu. Šajā parkā vai ik uz soļa ir kas apskatāms un arī aptaustāms. Jāapsēžas Barona krēslā, pirms pusotra gadsimta lielā akmenī mākslīgi izcirstā sēdekļī, kur baronu pārim patīcis atpūties pastaigas laikā.

Būtu labi palūkoties uz mežu caur Raganas binokli, kas ir īpašs veidojums kokā, pa kuru raganiņa modri vēro notiekošo. Tā, pētot un vērojot apkārtni, līkumotā un stāvā taka aizvedīs līdz lielajam Lutausim un netālu izvietotajām atpūtas vietām.

Tūristu ērtībai izveidotās takas gaida ar kāpnēm, margām, aizsargbarjerām, izveidotas ļoti labas atpūtas vietas – soli, galdi, nojumes, ugunsкура vietas, norādījuma zīmes, paskaidrojuma raksti.

Gāršenes taku veidošanā piedalījusies arī AS "Latvijas valsts meži". Mūsu lolojums ir atpūtas vieta "Lutauši", kas atrodas netālu no dižakmens "Lutauši" (saukts arī Lauztā sirds, Divi brāļi, Latvijas karte). Milzu akmens tiešām rosina fantāziju, jo atgādina gan Latvijas kartes kontūru, gan divus rokās sadevušos brālīšus, gan lauztu sirdi. Teika vēsta, ka muižas dārznieks iemīlējies barona meitā, bet barons nav atzinis šīs jūtas. Sāpēs par zudušo laimi dārzniekam lūzusi sirds.

Ošu aleja

Ošu aleja sākas Gāršenes centrā, 200 m attālumā no pils. Tā veidota 19. gs. 60. gados kā baronu Budbergu pastaigu taka. 250 metrus garā aleja, kurā saglabājušies 64 oši, kuru vecums sniedzas pāri 150 gadiem, turpinās pēc līkumotās Dienvidsūsējas šķērsošanas. Alejas malā jāapstājas pie izcila dižakmens – Dainu akmens – un noteikti jānoskandē kāda tautasdziesma.

Altārakmens

Altārakmens īpatnējais akmeņu joslas veidojums ļauj domāt, ka šis ir bijis senlatviešu upurakmens – svētakmens, pie kura jauni ļaudis zvērējuši uzticību.

Trejmeitiņas

Par Trejmeitiņām nosaukta dižpriede, kuras apkārtnē ir 4,1 m, augstums – 35 m. Metra augstumā priede sadalās trijos stumbros. Teika vēstī, ka tās meitenes un sievas, kuras trīsreiztrīs reizes apskries ap Trejmeitiņām, kļūs slaidas un sīkstas kā Latvijas priedes.

Kā Gāršene pie vārda tika

Baronam Budbergam piederējis daudz zemes, un viņš nolēmis celt pili, tik skaistu, kādas nav nevienam. Viņš saaicinājis kopā visus kalpus un zemniekus, un pēc kāda laika pils bijusi gatava. Barons vēlējies, lai visi viņa pili daudzina, bet pilij nav bijis nosaukuma. Sākuši visi domāt, bet neko prātīgu nav varējuši izdomāt. Tad barons licis kučierim, lai braucot pa ceļu un uzrunājot katru nācēju. Pirmo vārdu, ko pirmais nācējs pateikšot, tad to arī likšot. Tā nu kučieris ar baronesi devušies ceļā. Satikuši pirmo nācēju netālu no leišu robežas, kas nesusi pilnu klēpi ar saplūktām gārsām. Baronese šai prasījusi, ko tā nesot. Sieviete atteikusī, ka gāršenes. Baronese aiz priekiem iekliegusies, ka tas ir lielisks nosaukums, un likusi kučierim griezt zirgus atpakaļ uz māju. No tā laika arī pastāv nosaukums Gāršene.

Raganas slota

Par Raganas slotu nosauktajai priedei ir veselas septiņas galotnes.

Meža raganiņa, kura saimnieko Gārsenes mežā, esot noskatījusi šo koku par savu nākamo milzu slotu, uz kuras varētu pavizināt (vai pabaidīt) Gārsenes taku ciemiņus. Taku apmeklētājiem vajadzētu aizstāvēt skaisto koku un pārliecināt raganiņu, ka neparastā septiņgalotņu priede jāsaudzē.

Dižvīksna

Gārsenē aug trešā lielākā vīksna Latvijā. Dižvīksna atrodas uz austrumiem no ieejas Lutaušu atpūtas vietā, 180 m no ceļa. Koka apkārtmērs 1,3 m augstumā 7,80 m, augstums – 18,5 metri. Stumbrs 2,5 metru augstumā sazarojas četros milzīgos sānu zaros. Kaut gan varenās dižvīksnas stumbra vidus ir tukšs, tā joprojām ir kupla un zaļojoša.

- * Gārsenē var izstaigāt vairākas gleznainas un labiekārtotas dabas un izziņas takas 7 km garumā, kurās apskatāmi vairāk nekā 40 unikāli dabas un kultūrvēsturiskie objekti.
- * Takas īsais loks (3,7 km) pa ošu aleju aizvedīs uz Tējas kalniņu – kādreizējo pils iemītnieku iecienītu atpūtas vietu, uz dīķi, kurā barons peldējies, Dainu akmeni, novedīs pie dižvīksnas.
- * Zaļā taka vijas caur Dienvidsusējas senleju, garām dižakmeņiem, dižkokiem un stāvkrašiem.
- * Kultūrvēsturiskās takas atzars ved līdz Gārsenes baznīcai, baronu dzimtas kapličiai. Arī baznīcai un kapličiai 1999. gadā piešķirts Eiropas kultūras mantojuma karogs.
- * Īpaši iekārtotās atpūtas vietās pie ugunsкура var atgūt spēkus tālākam ceļam.

Izstaigāt un iestaigāt atmiņas

Ēriks Hānbergs

Grāmata “Mežu zemē Latvijā” sāka uzrunāt lasītājus 2006. gadā. Aicinādama BAUDĪT mežu. Imants Ziedonis sākotnēji un Rimants Ziedonis turpinājumā sarakstīja enciklopēdiski emocionālu paudumu “Mežu zemē Latvijā”. Vēstījumu klajā laida apgāds “Lauku Avīze” AS “Latvijas valsts meži” balstījumā. Izdevuma veicinātāji gaumīgo “Preses nama” iespieddarbu uzdāvināja Latvijas skolām.

Grāmatas atvēršanas svinīgās ceremonijas brīdī uzplaisnāja pēkšņums: izsludināt konkursu “Mans mazais pārgājiens”.

Nolikumā lakoniski izsacīts mērķis: “Rosināt bērnus un jauniešus pētīt un atrast sava pagasta vai novada meža, dabas un kultūrvēsturiskās vērtības.”

Tā tad – iedvesmoties no lieldarba “Mežu zemē Latvijā”, palūkoties uz aprasto citādā skatījumā un iemīt kādu taciņu no jauna.

Rosinājuma atsaucība bija patiešām pārsteidzoša! Pirmajā gadā – 119 skolas, otrajā – 165, trešajā – 197.

Konkursantus kopā pulcināja uzteikšanas saietos. Pirmo reizi – Brīvdabas muzejā. Ieradās 607 audzēkņi kopā ar pedagogiem. Otrreiz, Tērvetes Ainavu parkā, sabrauca 809 līdzdarbnieki. Trešais saiets vēl organizatoriskā stadijā.

Konkurss rosina skolēnus BRĪNĪTIES. Par jaunieraudzījumiem vistuvākajā un mazliet tālākajā apkaimē.

Madonas rajona Lazdonas pamatskolas audzēkņi ir tik rosīgi, ka gan piedalās visos izsludinātajos konkursos, gan arī laurus plūc. Tak jau arī tālab, ka skolas direktore Sarmīte Jansone un novadpētniece Ina Kumsāre kopā ar skolotājiem nemitīgi uztur zinātkāres garu.

Jēkabpils rajona Antūžu speciālās internātskolas audzēkņi, kad tematiskā ievirze vedināja apskatīties, kur un kā koks pārtop praktiskumos, aizdevās pie mucenieka Andra. Lūk, fragments no pārgājiena protokolējuma:

“Kad visi ceļi veduši uz Rīgu, Arāju ģimene devusies pretējā virzienā. Bet kāpēc vēl tik daudzi bēg uz galvaspilsētu? Meistars, lai atbildētu uz jautājumu, aizved mūs aiz mājas un lepnā vēzienā rāda plavu ar kaziņām ozolu ielokā un tālumā mežu: “Vai mēs skaistāku vietu esam redzējuši?”

Par to, ka taku iestaigāšana ir ļoti saistoša, liecina vēl viens antūžnieku dokumentējums:

“Uzvešanās līgums. Es, E. (vārdu, uzvārdu šoreiz nepublikosim) centīšos pēc labākās sirdsapziņas uzvesties pieklājīgi pārgājiena laikā, nekauties un nelamāties.”

Pirmie divi konkursi rosināja redzīgāk raudzīties ainaviski un kultūrvēsturiski. Trešais – izzināt tehnoloģiskās pārvērtības.

Daugavpils rajona Līksnas pamatskolas tūrisma pulciņš atrada mežā vislielāko sauso priedi, līdzdarbojās koka nozāģēšanā, sazāģēšanā dēļos un pulciņa vadītāja Romualda Gadzāna uzraudzībā sadarbīja soliņus.

Jau trešo gadu, līdzdarbodamies konkursa “Mans mazais pārgājieni” iesūtīto darbu izvērtēšanā, priecājos par Imanta un Rimanta Ziedoņu grāmatas strādīgumu, uzrunājot simtiem un simtiem skolēnu.

Katra taka ir atmiņu izstaigājums. Ja pa to vēl un vēlreiz iet atmiņu iestaigātāji. Un katra jauna taka ir atmiņas pirmreizīgais iestaigājums.

Ir takas, kuras gadu desmitiem turas. Atgādinādamas par izcilām personībām un par ļoti nozīmīgiem notikumiem.

Un ir takas, kuras ir būtiskas kāda cilvēka dzīves gaitās un neietiecas pārmantojamībā.

Esmu pārdzīvojis vienas takas emocionālo un praktisko mūžu.

Kad saslimu ar plaušu kaiti, gadskārtēji ārstējos Tērvetē. Sanatorijā. Iepazinos un sadraudzējos ar galvenā ārsta vietnieku Ādolfu Plavoku un viņa dzīvesbiedri Dzidru. Dakteri mocīja astma. Taču, kad mediķis uzturējās mežā, elpot kļuva vieglāk un radās enerģiskums. Mēs trijātā diendienā vairākas stundas nekoptā meža gabalā vācām kritušos kokus, kurinājām ugunsgrākus, iestaigājām taku. Pēc pāris gadu darbošanās mūsu aizsākums jau izskatījās pievilcīgs. Blakus ugunsgrāka vietai sameistarojām sliečeni, kur patverties, kad līst vai puteņo. Slietnī pat lakstīgalas ligzdoja un bērniņus pasaulē laida. Meža gabaliņš, kurš sākotnēji bija džungļains un grūti caurstaigājams, pārvērtās par oāzi, kur sanatornieki un pat tūristi bieži vien apmetās. Kad dakteris aizdevās Mūžībā, oāzītē sanatorijas kolēģi iestiprināja piemiņas zīmi ar uzrakstu Daktera Ādolfā Plavoka ugunsgrāks. Man beidzās vairākgadējais ārstēšanās cikls. Taka pamazām aizauga. Piemiņas zīmi vairs nebija jēgas turēt lazdu sakuplojumā. Tā bija un izbija mūsu taka, kura turējās tikai mūsu uzturējumā.

Kad ciemojos Preiļu rajona Aglonas Mežiniekos Mežinieku ģimenē, allaž cenšos izstaigāt jaunieminumus. Valērijs un Mārīte Mežinieki un viņu bērni Jānis, Normunds un Beāte ir viesmīlības sētas uzturētāji. Ceļotāju sagaidītāji un izmitinātāji. Sākuši pieticīgā neatlaidībā, nu jau labi pasen turas popularitātē ne tikai savā novadā. Bērni mežīpašumā izveidoja (gluži vienkārši – iestaigāja) līkloču taciņas. Pie kokiem, krūmiem, mētrām, kumšķiem... Pie visa, kas aug un zied ir informatīvi uzraksti. Uzziņas: kas tas ir, kā to sauc. Cilvēki, kuri simtkārt mežos un birtalās sēņojot un ogojot daudz kam garām un pāri gājuši, Mežinieku mežā nesteidzīgi staigājot, brīnās par meža ikdienībām.

Katrai takai, arī vienas sezonas taciņai rudzu laukā, ir emocionālā un praktiskā vērtība.

Taku ieminot, tajā iestaigājam atmiņas.

Un taku izstaigājot, ieejam atmiņās.

Baltās kāpas

Elpojiet dziļi!

**Jūras un priežu meža dziedinošais gaiss gan
rāmām pastaigām, gan sportiskām aktivitātēm**

Kāpas radušās ļoti sen, laikā pēc ledāju atkāpšanās, kad smilšainos līdzenumus vēl nebija pārklājusi veģetācija. Vējam pārpūšot un nogludinot smiltis, veidojās dažādu formu kāpas – izliektas, taisnas vai apaļas. Vēja veidotās kāpas sastopamas ne tikai jūras malā, tās atrodamas arī iekšzemes līdzenumos, piemēram, pie Trapenes un Strenčiem.

Kāpu zonai raksturīga īpaša augu valsts. Līdzās parastajai priedei smiltīs labi aug Zviedrijas kadiķis, smiltāju vītols, kāpukviesis, smiltāju neļķe, smilts grīslis, mazais māršils, noras vijzobe. Kāpās labprāt uzturas stepes čirkste, jūrmalas dižpīle, ģirlicis. Katrs kāpu valnis parāda jūras atkāpšanās gaitu.

Latvijā zināmas vairākas kāpas ar nosaukumu "Baltā kāpa", piemēram, netālu no Lielupes (Jaunupes) satekas ar Buļļupi starp Rīgu un Jūrmalu, Saulkrastu baltā kāpa netālu no Inčupes ietekas jūrā, Pļieņciema baltā kāpa Engures pagastā, Pūrciemā (Ģipkas) baltā kāpa.

Kāpas ir jāsargā. Un, lai cik dīvaini tas arī izklausās, jāsargā no cilvēkiem. Lai daudzie atpūtnieki neizbradātu kāpas un nebojātu augu saknes, nepieciešami labiekārtoti celiņi, koka laipas, kāpnes. Tāpēc "Latvijas valsts meži" pie divām baltajām kāpām – Pūrciemā un Pļieņciemā – tā arī izdarīja: ierīkoja dabas takas, uzbūvēja koka laipas un kāpnes, lai pēc iespējas samazinātu cilvēku plūsmu tieši kāpu smiltīs.

*** Staigājot pa laipām piejūras kāpās, var vērot, kā gadu simtos atkāpusies jūra, dodot vietu īpašiem sausleņķu un smiltāju augiem, kādus cituviet neredzēt.**

*** Pūrciemā (Ģipkas) baltās kāpas taka ir tikai 900 metru gara, bet tā ļauj sajūst sešus tūkstošus gadu senu pagātnes elpu.**

*** Sperot soli Pļieņciema baltās kāpas Vabu laukuma smiltīs, atcerieties, ka te reiz uzbūvēja Kurzemes lielāko kuģi.**

*** Pļieņciema kāpa ir ideāla vieta nūjotājiem.**

Atrašanās vieta

Pūrciems
Rojas pagasts
Talsu rajons

150 km no Rīgas
15 km no Rojas
50 km no Talsiem

Pūrciema (Ģipkas) baltā kāpa

Rīgas–Kolkas ceļa malā aiz Ģipkas Talsu rajona Rojas pagastā atrodas 20 metru augsta kāpa. Tā tur mierīgi stāv jau vismaz sešus tūkstošus gadu, un tas nozīmē, ka šī kāpa ir nesalīdzināmi vecāka par pašreizējās jūras veidotajām kāpām, tā radusies Baltijas jūras priekšteces Litorīnas jūras laikā.

Senās jūras līmenim pakāpeniski pazeminoties, vēja nestās sausās pludmales smiltis izveidoja krasta līnijai paralēlus priekškāpu vaļņus. Tā radās savdabīgs paralēlo kāpu jeb kanģaru reljefs ar šauru pazeminājumu joslām – vigām.

Blakus kāpai atrasta Pūrciema apmetne – pirmā Latvijas ziemeļrietumu piekrastes neolīta laikmeta iedzīvotāju apmetne, tur pirms 4200 gadiem bija akmens laikmeta zvejnieku ciems. Tagad tas ir valsts nozīmes arheoloģiskais piemineklis.

Dabas taka “Pūrciema baltā kāpa” ir 900 metru gara, tā stiepjas gar līkumotās Pilsupītes krastu, šķērso to un apmet līkumu otrā pusē, ļaujot izjust, kā veidojusies senā kāpa.

Staigājot pa sešus tūkstošus gadu veco kāpu, ļaujiet vaļu fantāzijai, ieklausieties, kā puskilometru tālāk šalc jūra, arī sena un mūžīga.

Pūrciema baltās kāpas dabas taka tika uzbūvēta par Vides aizsardzības fonda, ES “Life” projekta “Zaļais novads – 21”, Rojas pašvaldības un AS “Latvijas valsts meži” līdzekļiem.

Atrašanās vieta

Pļieņciems
Engures pagasts
Tukuma rajons

67 km no Rīgas
21 km no Tukuma
12 km no Engures

Pļieņciema baltā kāpa

Pļieņciema baltā kāpa atrodas valsts nozīmes dabas liegumā, kas iekļauts Eiropā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā NATURA 2000. Dabas liegums "Pļieņciema kāpa" aizņem 150–250 metru platu un 3,5 km garu krasta kāpu vajņa daļu. Kopējā lieguma platība ir 60 ha.

Tukuma rajona Engures pagastā atrodas vienlaidu kāpu valnis, kas klāts ar 100 un 200 gadu vecu priežu mežu un raksturīgiem sausieņu un smiltāju augiem, piemēram, meža silpurenēm, atvašu saulrieteņiem. Mežā labprāt uzturas tītiņš un sila cīruļis, bet pa kokiem tekālē sveķotājkoksngrauzis. Kāpas ar veģetāciju neklāto daļu vietējie sauc par Balto kāpu.

Kāpu liegumā atrodas Vabu laukums – Latvijā pēdējā kāpā izpūsta deflācijas ieplaka, kur vairāku gadsimtu garumā zvejnieki žāvēja tīklus, bet 18. un 19. gadsimtā būvēja kuģus.

Zvejniekiems, kuģu būvētava un kūrorts

Plieņciems savulaik ir bijusi slavena kuģubūves vieta. Kopš 1882. gada te uzbūvēti deviņi lieli kuģi, bet 1924.–1925. gadā ievērojamā burinieku būves meistara Mārtiņa Morgenšterna uzbūvētais četrmastu gafelšoneris ar palīgmotoru “Eurasia” bija lielākais zvejnieku būvētais kuģis Kurzemē.

Plieņciems ir ne tikai sens zvejnieku ciems, bet arī viens no vecākajiem Latvijas kūrortiem – ziņas par Plieņciema kūrortu rakstos atrodamas jau kopš 1738. gada.

Vēl tajos laikos, kad Engures draudzes sarakstos skaitījās tikai deviņas mājas, tālredzīgs Rīgas tirgotājs Zēlīgs Kleins nopirka Gruntes krogu un tā vietā uzcēla pamatīgu, masīvu divstāvu ēku ar lielu deju zāli un ēdamtelpu. To labprāt apmeklēja tālaika smalkākie peldu viesi – muižnieki un garīdznieki ar ģimenēm.

Īstu uzplaukumu Plieņciems piedzīvoja pēc 1810. gada, kad Plieņu muižā ieripoja kariete ar Krievijas ķeizarieni Elizabeti Aleksejevnu. Pirms tam ķeizarienei par godu laboja ceļu no Tukuma, noraka divus augstākus pakalnus, Plieņciemā izraka ceļu līdz jūrai un iestādīja liepu aleju, lai ķeizarienei būtu ērti ar karieti piebraukt peldvietai.

19. gadsimta divdesmitajos gados kūrorta publiku veidoja galvenokārt Kurzemes muižnieki. Vakaros viesiem spēlēja īpašs orķestris, uz parka estrādes deju grīdas valsēja smalki tērpti atpūtnieki.

Slavenās apkārtnes kopšanas tradīcijas tiek turpinātas arī mūsdienās. Ar “Latvijas valsts mežu” līdzdalību labiekārtotas gājēju takas pusotru kilometru garumā, ierīkotas kāpnes, atpūtas vietas, informācijas stendi. Publika gan kļuvusi demokrātiskāka, muižnieku atvases te nemana, toties šo pusi iecienījuši nūjotāji.

Demokrātiskā nūjošana

Nūjošana Latvijā, un ne tikai pie mums, ir jauns sportiskās aktivitātes veids. Nūjošana radās Somijā ap 1930. gadu kā jauna treniņmetode slēpotājiem bezsniega laikā. Tas ir demokrātisks sporta veids, ar kuru var nodarboties visu vecumu cilvēki, bet īpaši piemērota tā ir pēc operācijas vai slimības, kad sirdij nevar uzkraut lielu slodzi, bet muskuļi palēnām jāiekustina. Un tas izdosies, jo nūjošanas laikā darbojas 600 muskuļu, t. i., 90 % no visiem muskuļiem. Jau pēc neilga laika jutīsiet, kā palēnām atkāpjas muguras un locītavu sāpes, saspringums plecu un skausta daļā, elpa kļūst dziļāka, kustības koordinētākas.

Latvijā nūjošana sāka attīstīties tikai pirms kādiem trim gadiem, bet tūdaļ guva atzinību. Nu jau vairs nav jāklausa ironiskas piezīmes par mājās aizmirstām slēpēm, palēnām cilvēki pārstāj domāt,

ka nūjošana vairāk piemērota pensionāriem. Latvijas Tautas sporta asociācija arī aktīvi iesaistījās šajā kustībā, saredzot tajā lielu potenciālu. Asociācija organizē instruktoru kursus, seminārus un masu pasākumus. Tagad vai ik sestdienu kādā Latvijas vietā notiek nūjošana.

Ar nūjošanu var nodarboties gandrīz vai visur – uz ielas, lauku ceļa vai meža takas. Tomēr nūjot pa īpaši izveidotām takām, protams, ir drošāk un tīkamāk. Pastaigā ieteicams doties jaunrā bariņā, jo plāpāt, smieties un skaļi jūsmot par apkārtni nav liegts, tas ir pat ieteicams.

Tehnika un inventārs

Nūjošanā ir svarīgi to darīt tehniski pareizi, tad var gaidīt rezultātus. Tāpēc būtu svarīgi pirmajās nodarbībās meklēt instruktora palīdzību.

Galvenais nūjošanas atribūts, protams, ir nūjas. Parastās slēpošanas nūjas nederēs, garums atšķiras. Katram cilvēkam individuāli jānosaka pareizais nūju garums. To dara, auguma garumu reizinot ar indeksu 0,68. Nūjām jābūt tik garām, lai elkonis, piespiests pie sāna, atrastos ne mazāk kā 90 grādu leņķī. Ja leņķis ir mazāks, rokas tiek paceltas pārāk augstu un muskuļi lieki sasprindzināti, kas rada diskomforta sajūtu. Nūjošanas rīka augšpusē ir piestiprināts cimds, kas ļauj nūju ērtāk turēt un nodrošina atbalstu plaukstai.

Nūjas lejasdaļā ir uzgaļi, kas jāmaina atkarībā no tā, kāds ir ceļa segums – asfalts, meža ceļš vai jūrmalas smiltis.

Protams, nedrīkst aizmirst par kvalitatīviem apaviem. Tiem jābūt ar pildītu zoli, lai nedeformētos pēda.

Iesildīšanās vingrinājumi

Iesildoties pirms nūjošanas treniņa, ieteicams izmantot nūjas.

Kājas plecu platumā. Turot nūjas sev horizontāli priekšā, stiepj rokas taisni uz priekšu un atpakaļ, rokas taisni uz augšu un atpakaļ. Paceļot rokas uz augšu, jāpaceļas pirkstgalos.

Turot nūju izvērstās rokās virs galvas ar plaukstām uz priekšu, noliecas uz sāniem. Rokas paliek plati, mugura taisna.

Vingrinājumi kājām. Atspiežoties pret nūjām, vispirms kreiso, tad labo celi tura 90 grādu leņķī. Pēc tam kāju novieto aizmugurē.

Atspiežoties pret nūjām, var izdarīt nelielus izklupienus uz priekšu, raugoties, lai celis būtu 90 grādu leņķī.

Tīkpat svarīgi ir veikt atsildīšanās vingrinājumus.

Protams, šie ir tikai daži ieteikumi, treneris visu pateiks precīzāk, ņemot vērā fizisko sagatavotību, vecumu un daudz ko citu.

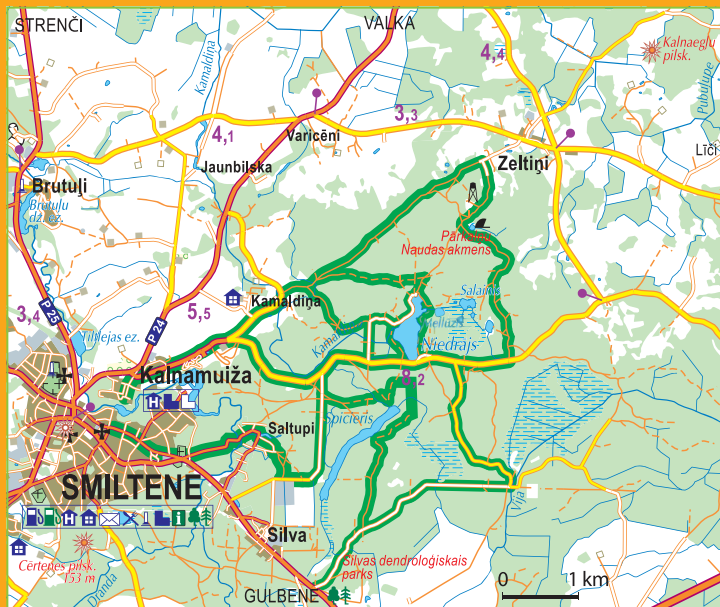
Nūjotāju iecienīti maršruti

Pļieņciema baltā kāpa

Pārī gleznainajai kāpai izbūvētie koka celiņi nūjošanu padara vēl tīkamāku. Un turpat netālu šalc jūra, kuras krasts ir īsta nūjotāju paradīze.

Smiltenes pakalni

Piemērota vieta nūjošanai ir Smiltenes apkārtnes veloceloņi. Īpaši tādēļ, ka ir par ko jūsmot, un ir kur atpūsties, ja kāda taka liekas par grūtu. Niedrāja ezera dzidrais zilums, egļu spīgtais zaļums, rudens lapu košā rota un meža veltes tepat takas malā padarīs pastaigu neaizmirstamu.

Mīklainās Kaltenes kalvas

**Teicama izvēle
mierīgai pastaigai
neparastā vietā**

Atrašanās vieta

Rīga – 135 km
Roja – 10 km
Talsi – 45 km

Kaltene
Rojas pagasts
Talsu rajons

Apmēram pusotru, divus kilometru no Kaltenes jūrmalas biežā egļu mežā atrodas neparasti, 5–6 metrus augsti, 35–60 metru plati un apmēram kilometru gari laukakmeņu krāvumi, kurus sauc par kalvām. Līdzīgi veidojumi nevienā citā vietā Latvijā nav sastopami, tādēļ to veidošanās mīklas atminējums vienmēr nodarbinājis ļaužu prātus.

Dabas pētnieku viedoklis

Dabas pētnieki nav īsti vienprātis par to, kā īsti veidojušās kalvas. Visticamāk, tie ir morēnu sabīdījuma un saspieduma pauguri, kuri veidojušies leduslaikmeta beigu posmā. Pētnieki uzskata, ka šie vaļņveida akmens krāvumi veidojušies pirms vairākiem tūkstošiem gadu bargajā ledus laikmetā, atkāpjoties Baltijas ledus ezeram. Jūras ledus, kas sasniedzis pat divu metru biezumu, pavasara vētru laikā pārvietojis arī seklās jūras pamatni klājošos akmeņus. Šajā teritorijā agrāk bijušas kādas 30 akmeņu grēdas, un visām ir doti vārdi, piemēram, Kārduškalva, Nablānītkalva, Dāriķkalva, Krapstīnkalva, Velna kalva.

Ģeoloģi Kaltenes kalvas uzskata par lielu dabas retumu. Tādi akmeņu krāvumi esot sastopami vēl tikai pie Amerikas krastiem Labradoras pussalā.

Velns gribējis tikt uz Sāmsalu, tādēļ nolēmis piebērt jūru ar akmeņiem. Viņš nesīs lielu maisu ar akmeņiem, lai uztaisītu ceļu pāri jūrai. Bet maiss bijis ļoti smags un pie Kaltenes pārplīsis. Tā izveidojušās kalvas, bet ceļa uz Sāmsalu nav arī šodien.

Svētvietu pētnieku domas

Bet ir arī citas teorijas par kalvu veidošanos. Svētvietu pētnieki Ivars Vīks, Guntis Eņiņš, Sigurds Rusmanis u. c. uzskata, ka T veidā nokrautās akmeņu grēdas ir cilvēka roku veidojums. Viņi aicina kalvas skatīt kā vienotu veselumu. Vai Velna laiva, kuras forma bijusi – “spics uz augšu un spici gali”, un kuru vietējie dēvējuši par Lielo Akmeņu Kuģi, būtu senas kapenes? Vai te bijusi mūsu senseno senču baznīcas vieta? Svētvietu pētnieki domā, ka neatminēta mīkla ir kalvu novietojums ZA-DR virzienā.

Velna kalva

Sensenos laikos velns nesis akmeņus no Zviedrijas uz Talsiem, lai būvētu desmito pakalnu, bet darījis to tik lēni, ka nav paspējis pa nakti. No rīta, kad iedziedājies Kaltenes gailis, velns nometis akmeņus, kur pagadās.

Veci ļaudis atceras, ka Vellakalvai bijušas precīzas ģeometriskas formas, tās proporcijas bijušas acij tīkamas. Taču piramīda, tāpat kā daļa kalvu, nopostīta pēckara gados, kad akmeņus drupināja šķembu ieguvei. Pēc izpostīšanas kalvas sākušas apaugt ar biezu mežu, bet akmeņi – strauji apsūnojuši.

Senāk, ja pa Velna laivas akmeni uzsists ar citu akmeni, atskanējusi dobja, skanīga skaņa, it kā daudzūtu milzu bungas. Tāpēc kalvu sauc arī par Pagrabkalniņu. Kalvas vidū bijis akas veida dobums. Ja tajā iemests akmens, atsitiena skaņa bijusi dzirdama tikai pēc kāda brīža, it kā akmens būtu kritis ļoti dziļi.

Velna kalva (Vellakalva) ir lielākā no kalvām. Grēda ir 3–6 metrus augsta, 900 metru gara un 35–160 metru plata. Savulaik Velna kalva bijusi apmēram 7 metrus augsts akmeņu kalns, piramīda, kas sakrauta no skaistiem, nelieliem, zilganpelēkiem dažādas formas akmeņiem.

*** Kalvas – akmeņu sakopojums 85 ha platībā – ir valsts nozīmes īpaši aizsargājams dabas piemineklis. Kopējā kalvu teritorija ir 579 ha liela.**

*** 2006. gadā izveidotas speciālas dabas takas šo unikālo dabas veidojumu apskatei. Garākā taka ir 1,5 km gara, īsākā – apmēram 800 metru gara.**

*** Pārvietojieties tikai pa norādīto maršrutu!**

*** Mēģiniet saskatīt retos aizsargājamus augus, kādi aug kalvās: zaķu staipekņus, zabaltzāli, saldsakni.**

*** Atrodiet lielu akmeni ar iedobi un iemetiet tur monētu – uz atgriešanos!**

Mammadaba krustvārdu mīkla atminēta

Iepriekšējā Mammadaba žurnāla numurā "Pavasara reibumā" bija publicēta krustvārdu mīkla par visu, ko dabā gājēji var sajūst un ieraudzīt Mammadaba takās. Pareizās atbildes: ARBORĒTUMS, EZERNIEKI.

Paldies visiem gudriniekiem! Saņēmām atbildes no 44 risinātājiem. Izloze noteica, ka galveno balvu – mugursomu – saņem Ieva Ruka. Apsveicam un vēlām arī turpmāk veiksmīgi risināt mīklas un izstaigāt daudz Mammadaba taku!

Būs jaunas līdakas un jauni konkursi

Jau trešo gadu AS "Latvijas valsts meži" ezeros zivis ne tikai makšķerē, bet arī atjauno to krājumus.

Pirms trim gadiem ezeros ielaisti zivju mazuļi jau sasnieguši *copējamo* lielumu, bet šogad atkal ezeru iemītnieku skaits tiek papildināts ar līdaku kāpuriem.

Kaņiera ezerā ielaisti 200 000 līdaku kāpuru.

Lielauces ezerā – 100 000 līdaku kāpuru, Zebrus ezerā jau ielaisti 100 000 līdaku kāpuru, bet rudenī ezera iemītniekiem pievienosies 5000 vienasaras zandartu. Gulbju ezers papildināts ar 25 000 topošo līdaku.

Rekordzivis

- * Gulbju ezerā (Spārē) noķerta 11 kg smaga līdaka.
- * Tērvetes ūdenskrātuvē mājo vēži un milzu karpas.
- Lielākā noķertā karpas svērusi 10 kg.

- * Zebrus ezers slavens ar zandartiem. Rekords – 10 kg.
- * Lielauces ezerā dzīvo asari, līdakas, vēži. Rekordasaris svēra 1,2 kg.

2008. gada konkursa "Lielā zivs" uzvarētājs Roberts Lagzdīns

Arī šogad uzņēmums savās ūdenstilpēs rīko konkursu par lielāko noķerto zivi, kas sākas 1. maijā un turpinās līdz 31. oktobrim.

Katrā ezerā tiek vērtēta vienas sugas zivis: Tērvetes ūdenskrātuvē – karpas, Lielauces ezerā – asari, Kaņiera un Gulbju ezerā – līdakas. Sākot ar 1. jūniju, kad ir atļauta zandartu makšķerēšana, konkursam pievienosies arī ar šīm zivīm izslavētais Zebrus ezers. Konkursā lielākā zivs tiek vērtēta katru mēnesi, bet oktobrī tiek apkopoti visas sezonas labākie rezultāti. Kad noķerta Lielā zivs, meklējiet ezera uzraugu, kopā zivi nosvērsiet, pierēģistrēsiet, nofotografēsiet. Mēneša beigās uzvarētājam balvā laiva vienai dienai par brīvu, bet gada uzvarētājs laivu bez maksas varēs izmantot piecas dienas.

Tikai neaizmirstiet paņemt līdzī Makšķernieka karti un nopirkt licenci, bez tām rekords netiks ņemts vērā.

Īsta atpūta dabā – nāc!

Konferenču un tūrisma centrs "Ezernieki"

"Ezernieki", Indrāņu pagasts, Madonas rajons, LV-4827
Tālruni 26671421, 27840643, 26666090

Tūrisma un atpūtas centrs "Spāre"

"Dumbri", Ģibuļu pagasts, Talsu rajons, LV-3298
Tālrunis 26669099

Tērvetes dabas parks

Tērvetes pagasts, Tērvete, Dobeles rajons, LV-3730
Tālrunis 63726212

Lielauces ezera laivu bāze

Lielauces pagasts, Dobeles rajons, LV-3723
Tālrunis 26556771

Zebrus ezera laivu bāze

Bikstu pagasts, Dobeles rajons, LV-3713
Tālrunis 29252368

Kaņiera ezers

Lapmežciema pagasts, Tukuma rajons, LV-3118
Tālrunis 29253514

Pokaiņu mežs

Senpokaiņi, Naudītes pag., Dobeles raj., LV-3724
Tālruni 63729177, 63726212

Vijciema čiekurkalte

Mežmuiža, Vijciema pag., Valkas raj., LV-4733
Tālruni 26478620, 64728206

www.mammadaba.lv

Dzīvo Latvijas valsts mežos